

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף עא

(בדף הקודם)

אמר עולא אמר רבי אלעזר: שלמים ששחטן בערב יו"ט (= מדובר בכל שלשת הרגלים), אינו יוצא בהם ידי חובתו לא משום שלמי שמחה, כיון הוא לא שחטן בשעת שמחה (= יו"ט), ולא משום קרבן חגיגה, כיון שחובה להביא קרבן חגיגה וכל דבר שחובה על האדם להביאו עליו להביאו מן החולין ולא מבהמה שכבר הוקדשה לשלמים.

למדנו בבבביתא ש'חגיגת ארבעה עשר' יוצא בה ידי חובתו משום שמחה. לכאורה זה סותר לדברי רבי אלעזר הנ"ל (שהרי היא נשחטה ב"ד בניסן שהוא ערב יו"ט), אלא מדובר שהוא עיכב ושחטה בט"ו בניסן (= ביו"ט).

רב אשי מבאר שבהכרח מדובר שעיכב ושחטה בט"ו, שהרי בן תימא סובר (לעיל) שחגיגת י"ד נאכלת רק ליום ולילה, וא"כ יוצא שאם הוא שחטה ביום י"ד הרי ביום ט"ו היא כבר נפסלה, אלא בוודאי מדובר שהוא שחטה בט"ו.

ההלל והשמחה: למדנו במשנה במס' סוכה - שאמירת ההלל ומצוות השמחה בשלמים בחג הסוכות נוהגות שמונה ימים. ואם כדברי רבי אלעזר והרי הרבה פעמים שהשמחה בשלמים נוהגת רק **שבעה** ימים, כגון שיו"ט הראשון חל בשבת, שאז לדעת רבי אלעזר אינו יכול לשחוט מערב יו"ט שהרי צריך לשחוט בזמן שמחה.

אמר רב כהנא: אימורי (= חלקי הקרבן שאינם נאכלים אלא נשרפים על המזבח) חגיגת ט"ו נפסלים בלינה, כלומר אם הם לא הוקטרו עד עלות השחר של יום ט"ז, למרות שזמן אכילת הבשר הוא בכל יום ט"ז. שנאמר "וְלֹא יֵלִין חֶלֶב חֲגִי עַד בֹּקֶר: **ראשית בכורי אדמתך...**", וכאילו שנאמר עד "בוקר ראשית" כלומר הזמן הוא עד בוקר ראשון (= עלות השחר של יום ט"ז).

(המשך בדף הבא ↓)

רב יוסף מקשה: וכי לולא שהיה כתוב "ראשית" היינו חושבים ש"בוקר" הכוונה לבוקר שני (= י"ז)? והרי לא מצאנו בשום קרבן שהבשר שלו נפסל מאכילה כבר מהערב (= ליל י"ז) ואילו האימורים נפסלים להקטרה רק למחרת (= ביום י"ז).

אביי עונה לרב יוסף: מצאנו כך בקרבן פסח לדעת ר"א בן עזריה, שהבשר נפסל לאכילה כבר מחצות ליל ט"ו והאימורים נפסלים רק מהבוקר שלמחרת.

רבא מבאר את קושיית רב יוסף: הרי לגבי בשר שהוא קל מאימורים, סתם 'בוקר' הכוונה לבוקר ראשון, ולא צריך מילת 'ראשית' סמוכה לבוקר בכדי ללמד על כך - וכפי שתביא הגמרא מיד מברייתא - ומדוע רב כהנא הוצרך ללמוד מסמיכות הבוקר לראשית שהוא בוקר ראשון?

דתינא: בחגיגת יד' נאמר 'לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבוקר' - ללמד עליה שנאכלת לשני ימים ולילה אחד. כי 'ביום הראשון' הכוונה למחרת יום שחיטת החגיגה (לאחר שעברו עליה כבר יום ולילה) שאסור להלין אותה לבוקר השני. לאחר שהגמרא תשלים את דברי הברייתא ואת פירושה - היא תוכיח מכאן ש'בוקר' הכוונה לבוקר ראשון, שמשום כך הוצרך הפסוק לכתוב 'ביום הראשון' בכדי ללמד שה'בוקר' הוא בוקר שני.

או אינו אלא בוקר ראשון: הברייתא שואלת (על פי ביאור הגמרא להלן) אולי הפסוק מדבר על שתי חגיגות: אחת יד' ואחת טו', שכל אחת נאכלת ליום ולילה ואוסר להלין אותה לבוקר שלה. והפסוק יתפרש חציו הראשון לחגיגת יד' - 'לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב', וחציו השני לחגיגת טו' - 'ביום הראשון', ועל שניהם נאמר - (שלא להלין) 'לבוקר'?

הברייתא מתרצת שיש פסוק נוסף המרבה חגיגה נוספת לשני ימים ולילה אחד: ואם נדר או נדבה..ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת'. ובהכרח שהפסוק הזה מדבר על חגיגת טו', וחגיגת יד' מתרבה גם היא לשני ימים ולילה אחד. ואם כן הפסוק למעלה 'לא ילין מן הבשר וגו' חייב להתפרש כפי שפירשנו בתחילה.

משנה: המשנה מדברת על ערב פסח שחל בשבת, ששחטו בו קרבן וטעו בכוונת ה'לשמה' שלו.

פסח ששחטו שלא לשמו: טעה וסבר שמותר לשחוט את הפסח שלא לשמו (כגון לשם קרבן שלמים) - חייב חטאת על חילול שבת בשוגג.

(המשך בדף הבא ↓)

שאר כל הזבחים: כגון שלמים ששחטן לשם פסח. אם אינן ראויים לקרבן פסח (לא עומדים בקריטריונים מצד מין הבהמה כגון עגל או איל או נקיבה, או מצד הגיל כגון בן שנתיים) – חייב חטאת כי הכל יודעים שאינו כשר לפסח. אבל אם ראויים לפסח (כגון שה זכר בן שנה של שלמים ששחטו לשם פסח) – לדעת רבי אליעזר חייב, ולדעת רבי יהושע פטור מכיון ש'טעה בדבר מצוה ועשה מצוה', שטעה שהיה סבור שזהו קרבן פסח, ובסופו של דבר קיים מצות שלמים (רבי יהושע לשיטתו ששלמים שנשחטו לשם פסח כשרים).

רבי אליעזר טוען: אם קרבן פסח שמוותר לשחוט לשמו בשבת, בכל אופן אם שחטו שלא לשם שלמים חייב - קל וחומר לשלמים שאסור לשחטן לשמן בשבת, שיהיה חייב אם שחטן לשם פסח? ורבי יהושע: מחלק בין לשחוט לשם שלמים שאסורים בשבת, ללשחוט לשם פסח שמוותר בשבת ואם כן טעה בדבר מצוה.

רבי אליעזר מוכיח: תמידין ומוספין מותרים לשחוט בשבת, ובכל אופן השוחט זבחים לשמן (בשבת של כל השנה) חייב חטאת? רבי יהושע: מחלק בין תמידין ומוספין שאין סיבה לטעות בקרבנות אחרים שזה הם, לפסח שמריבוי הקרבנות שבעזרה טעו וחשבו שגם הוא קרבן פסח. (יש לציין שכל הביאור הנ"ל במחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע הוא לדעת רבי שמעון כפי שיתבאר בגמרא.)

רבי מאיר: סובר שרבי יהושע חולק על רבי אליעזר גם בשוחט זבחים לשם תמידים ומוספין שפטור.

המשנה מפרטת מקרים שחייב ופטור בשחיתתן: שחטו שלא לאוכליו (כגון חולה וזקן) / שלא למנויו (אנשים שלא נמנו על הקרבן) / לערלים / לטמאים – חייב חטאת. אבל שחטו לאוכליו ושלא לאוכליו (וכן בשאר המקרים) - פטור כי הפסח כשר.